Nadat dr. Bruins Slot de overleden staatssecretaris van O., K. en W., drs. G. C. Stubenrouch herdacht had, sprak hij de volgende rede uit:

De Nederlandse politiek is het laatste jaar in toenemende mate onder de ban van het probleem Nieuw-Guinea komen te liggen.

In toenemende mate.

De laatste maanden worden Ministers en Kamerleden er in hun gedachten bijna geheel door in beslag genomen.

Minister Cals, die nu al jaren lang als het ware geobsedeerd wordt door zijn wetsontwerp op het voortgezet onderwijs, maakte er in zijn antwoord op de algemene beschouwingen over dat wetsontwerp ook gewag van hoezeer het probleem Nieuw-Guinea ook zijn tijd vroeg.

Ik geloof, dat ik er het beste aan doe mij vandaag uitsluitend te beperken tot de behandeling van het Nieuw-Guinea-vraag- stuk, zoals dat tot dusver in de Kamer aan de orde is geweest

Nieuw-Guinea driemaal in de Kamer

Het vraagstuk is in dit parlementaire jaar driemaal aan de orde geweest.

De eerste maal bij de algemene politieke beschouwingen in oktober. Dat was kort nadat de Nederlandse regering het zgn. plan-Luns bij de V.N. had ingediend.

De tweede maal in begin januari naar aanleiding van een brief aan de Minister-President over het verloop van zaken met het plan-Luns in de algemene vergadering van de Verenigde Naties.

De derde maal, nu in begin april, wederom naar aanleiding van een brief van de Minister-President, die betrekking had op de preliminaire besprekingen tussen vertegenwoordigers van Nederland en van Indonesië in het bijzijn van een door de Secretaris- Generaal der V.N. aangezochte derde persoon, de Amerikaan Bunker. Die brief had ook betrekking op versterking van de militaire machtsmiddelen op Nieuw-Guinea.

De eerste fase

Plan-Luns

Allereerst dan de fase van oktober 1961.

Ongeveer een week voordat de algemene politieke beschouwingen in de Tweede Kamer begonnen ontvouwde minister Luns in de Algemene Vergadering der V.N. de Nederlandse voorstellen met betrekking tot Nieuw-Guinea.

Die voorstellen kwamen in grote trekken hierop neer, dat Nederland al zijn huidige bevoegdheden op Nieuw-Guinea zou overdragen aan een internationale ontwikkelings-autoriteit, dat het de soevereiniteit zou overdragen aan de Papoea-bevolking, dat er een definitieve streefdatum voor de zelfbeschikking door de V.N. zou moeten worden vastgesteld na overleg met de Papoea-bevolking. Het recht van zelfbeschikking was een essentiële voorwaarde in de Nederlandse voorstellen.

Verder was Nederland bereid tot voortzetting van de financiële hulp aan Nieuw-Guinea tot een bedrag van 30 miljoen dollar per jaar.

Het was bereid aan zijn ambtenaren op Nieuw-Guinea te vragen in functie te blijven slechts indien de V.N. dit noodzakelijk achtten.

De verantwoordelijkheid voor de defensie zou bij de V.N. komen te liggen. Nederland zou zijn gewapende macht dus terugtrekken, tenzij de V.N. anders zouden beslissen.

Aldus het plan-Luns waarmee Nederland, zoals de regering het zelf heeft uitgedrukt, onherroepelijk een eind wenste te maken aan zijn geschiedenis als koloniale mogendheid.

Ik zou er de aandacht voor willen vragen, dat hier van een grote verandering in de Nederlandse Nieuw-Guinea-politiek der Regering sprake was.

Tot dusverre hadden wij steeds op het standpunt gestaan, dat Nederland de bevolking van Nieuw-Guinea zou opleiden tot zelfbestuur en zelfbeschikking. Wij zagen dat als onze nationale taak om op die wijze onze koloniale geschiedenis eervol te beëindigen.

Maar in de loop van 1961 is de Nederlandse Regering op dit punt van gedachten veranderd. Terwijl tot in 1960 de internationalisatie van het Nieuw-Guinea-bewind - behoudens de jaarlijkse rapportage aan de V.N. - werd afgewezen, besloot de Regering in 1961 tot het tegenovergestelde. Het doel, de uiteindelijke zelfbeschikking, bleef gelijk, maar de Nederlandse Regering

begreep, dat zij zelf dat doel niet zou kunnen verwerkelijken en deed daarom een beroep op de V.N. Nederland wilde een eind maken aan zijn geschiedenis als koloniale mogendheid - het is een woord niet van mij, maar van de Regering - en wilde het probleem Nieuw-Guinea voor rekening van de V.N. brengen.

Terecht

Ik geloof - en ik heb dat namens de A.R. fractie in de Tweede Kamer ook gezegd - dat de Regering daar gelijk in had.

Wij hebben n.l. in het Nieuw-Guinea-vraagstuk langzamerhand met een probleem te maken, dat onze krachten te boven gaat. Ik bedoel daarmee niet, dat wij het ontwikkelingswerk en het bestuur op Nieuw-Guinea niet aan kunnen. Ik bedoel daarmee, dat wij - op eigen houtje - niet in staat zijn de zelfbeschikking van de 750.000 Papoea's te effectueren en te doen respecteren tegenover een natie van 80 miljoen, die dat zelfbeschikkingsrecht niet erkennen wil, in een internationale wereld, die over deze dingen niet bereid is messen te trekken en die een reguliere oorlog tussen Indonesië en ons niet kan dulden.

De Regering had er dus verleden jaar oktober volkomen gelijk in dat zij voor haar politiek met betrekking tot Nieuw-Guinea naar een breder internationaal draagvlak zocht. Zij was toen zelfs al zo ver, dat zij niet alleen een breder draagvlak, maar een ander draagvlak - dat van de V.N. - zocht.

Ik zou nu, tegen deze achtergrond, tot degenen, die de A.R. partijleiding, de A.R. Tweede Kamerfractie en mij persoonlijk benaderden met opmerkingen als zouden wij vluchtwegen zoeken, als zouden wij de Papoea's niet als de naasten zien, die op onze weg geplaatst zijn, als zouden wij ons door angst en vrees laten leiden, als zouden wij te weinig

op de wil des bevels van God letten en te veel speculeren op een mogelijk voor ons en de Papoea's ongunstige wil des besluits van God en als zouden wij maar een stelletje slappelingen zijn (ik citeer hier brieven die ik ontvangen heb) - ik zou tot die allen willen zeggen, dat het niet de A.R. Partij in de eerste plaats, maar dat het het kabinet- De Quay is geweest - inclusief Minister Luns - dat tot de conclusie is gekomen, dat het beleid zoals het tot 1961 gevoerd is in een impasse leidde, die voor de Papoea's geen uitzicht bood. Vandaar - terecht - de poging tot internationalisatie, zoals ik die hiervoor beschreven heb.

Steun der A.R. fractie

De A.R. Tweede Kamerfractie heeft dat beleid bij monde van mijzelf direct ondersteund. Ik kan het niet helpen, dat de Minister-President dat niet direct na mijn rede in eerste aanleg begrepen heeft, maar aan wie die rede leest moet dat duidelijk zijn. De Minister-President heeft dat na mijn repliek in zijn dupliek toegegeven. Wij hebben het beleid van de Regering gesteund, omdat wij de achtergrond als zeer reëel erkenden: wij staan hier voor een taak, die wij, alleen, niet aan kunnen. Wij staan hier voor een twistgeding, dat wij op ons eentje niet uit kunnen vechten, maar waarvoor een internationaal akkoord noodzakelijk is.

Al waren wij het dus met de doeleinden der Regering eens, wij hadden op de plannen der Regering wel kritiek.

Ons is verweten, dat wij die kritiek hadden; ons is verweten, dat wij die kritiek hebben geuit; ons is verweten, dat wie die kritiek op dat moment hebben geuit. U loopt de Regering voor de voeten, zo is mij gezegd.

Ik wil allereerst de opmerking maken, dat het in zekere zin de taak van het parlement is om de Regering voor de voeten te lopen.

Wij zijn geen Hitler-rijksdag van ja-knikkers, maar wij zijn er voor om loyaal en kritisch het beeld der Regering te benaderen.

Ik begrijp natuurlijk ook wel dat men - vooral als men regeringspartij is - zijn kritiek met een zekere behoedzaamheid

moet uitbrengen. Maar wanneer men in het beleid, dat de Regering op een bepaald punt voert een zeer belangrijke tekortkoming ziet, dan is een Kamerlid naar eer en geweten verplicht daaraan uitdrukking te geven.

Kritiek der A.R. fractie

De grote tekortkoming, de omissie in het plan-Luns lag hierin, dat het bij de voorgestelde oplossing geen rekening hield met datgene wat het probleem Nieuw-Guinea tot een probleem maakt, nl. het conflict tussen Nederland en Indonesië over Nieuw-Guinea. Indonesië stelt, dat het de soevereiniteit over Nieuw-Guinea bezit en weigert de idee der zelfbeschikking te aanvaarden, althans zo is het altijd geweest. Nederland staat
op het standpunt, dat het de souvereiniteit bezit en dat het die bij toepassing van zelfbeschikking aan het bevoegde gezag wij overdragen.

Dit conflict zou bij aanvaarding van het plan-Luns niet zijn opgelost. Het zou alleen opgelost zijn als de Papoea's voor aansluiting bij Indonesië kozen. Maar noch bij een aansluiting bij Australisch Nieuw-Guinea, die de Nederlandse regering destijds als mogelijkheid stelde, maar die door de huidige ontwikkeling volkomen imaginair is, noch bij de uitroeping van een zelfstandige staat West-Papoea, zou dit conflict opgelost zijn.

Bij aanvaarding van het plan-Luns zou eerst de internationale ontwikkelings-autoriteit en daarna de eventuele staat West- Papoea belast worden met de last van het conflict Nederland- Indonesië.

Naar de mening van de A.R. fractie was het moreel ontoelaatbaar om mede te werken aan een zelfbeschikking door de Papoea's, die alleen maar tot gevolg zou hebben, dat Indonesië zijn conflict met Nederland op de Papoea's zou afreageren.

En bij zelfstandigheid zouden de Papoea's alleen staan, tenzij de Verenigde Naties of Nederland of andere landen daarvoor insprongen.

Dat dit van de V.N. niet te verwachten is, was ons toen duidelijk en is nu iedereen duidelijk. Dat andere landen b.v. de

Verenigde Staten of Australië, zullen bijspringen, het is voor een ieder duidelijk dat dit niet gebeuren zal.

Dan blijft Nederland alleen over.

Maar het plan-Luns was juist bedoeld om Nederland daarvan te vrijwaren, omdat men zich bewust was, dat men dit op de duur alleen niet kon. De situatie is nl. deze, dat wij niet permanent op voet van oorlog met Indonesië kunnen blijven, dat op de duur de machtsverhoudingen daarginds ten nadele van Nederland zich zullen wijzigen en dat militaire overwinningen op Indonesië geen politieke oplossingen bieden. Dat hebben de beide politionele acties op Java ons geleerd, dat heeft de Suez-crisis ons geleerd. Landen als Nederland, Engeland en Frankrijk kunnen geen autonome internationale politiek voeren.

Daarom springt ook Australië ons, als het nijpen gaat, niet bij. Men is afhankelijk van bondgenoten.

Het gebrek in het plan-Luns was dat het aan het politieke knelpunt in het probleem voorbijging.

Daar is van de A.R. zijde op gewezen. Wij hebben gezegd;
Internationalisatie, best! Maar probeer op een of andere manier ook Indonesië hierbij te betrekken. Het enige wat ik gevraagd heb in de Kamer is: Tast eens af of er een mogelijkheid bestaat voor een open gesprek, een gesprek zonder pre-condities. Dat was toch wel het minste wat men zou moeten doen.

En nu kan iedereen - en dan ben ik het er nog van harte mee eens ook - zeggen, dat het in Indonesië een bende is en dat Soekarno een slecht mens is, maar de internationalisatie-poging alleen was gedoemd te falen, gelijk dan ook gebleken is. Een internationalisatie-poging, gepaard aan een bilaterale benadering, was de enige kans.

In feite gebeurt dat vandaag de dag. Maar nu zijn wij ertoe gedwongen. Het was beter geweest als wij de geste uit eigen beweging gemaakt hadden. Maar de Regering wilde toen niet.

Het zou overigens in overeenstemming met het Nederlandse regeringsstandpunt zijn geweest het wel te doen. In een memorandum, dat van Nederlandse regeringszijde op 3 november 1961 aan de verschillende delegaties ter Ver. Naties-Assemblee werd overhandigd staat uitdrukkelijk aangaande de status van Nieuw- Guinea, dat er tussen Nederland

en Indonesië definitief vastgelegd werd, dat er geen verandering in de bestaande status zou plaatsvinden, wanneer over deze verandering niet uitdrukkelijk tussen de partijen overeenstemming was bereikt.

De tweede fase In de Ver. Naties

En nu de tweede fase, de behandeling in de V.N. en het Kamerdebat van begin januari.

In de V.N. heeft het plan-Luns veel sympathie ontmoet. Begrijpelijk, want het was iedere onbevangen toeschouwer duidelijk, dat Nederland hier zichzelf niet zocht, maar alleen het belang van de Papoea-bevolking. Maar het is in de V.N. ook hun die met Nederland sympathiseerden niet ontgaan, dat het Nederlandse plan het werkelijke politieke knelpunt omzeilde. Dat blijkt zeer duidelijk uit de rede van de Amerikaanse afgevaardigde Bingham - de heer Biesheuvel heeft daar in zijn Kamerrede van 2 januari terecht op gewezen - die enerzijds het Nederlandse regeringsstandpunt prees en op zelfbeschikking onder de aegis van de V.N. aandrong, maar die anderzijds stelde, dat het Nederlandse plan onvoldoende het grote belang dat Indonesië in het omstreden gebied heeft erkende.

De Nederlandse voorstellen zijn niet in stemming gebracht.

Men wist dat zij verworpen zouden worden. Een resolutie van India stelde bilaterale besprekingen voor tussen Indonesië en Nederland onder leiding van een V.N.-autoriteit. De Brazzaville- resolutie - een resolutie van een aantal voormalige Franse koloniën in Afrika - trachtte een compromis te vinden tussen het voorstel van India en dat van Nederland. In die resolutie werden zowel de zelfbeschikking als de internationalisatie als de bilaterale besprekingen voorgesteld. Thans ging de Nederlandse Regering met die Brazzaville-resolutie akkoord.

Noodgedwongen deed zij wat wij maanden eerder hadden gevraagd. Intussen behaalde ook deze resolutie niet de vereiste tweederde meerderheid. De internationalisatie was dus mislukt.

In de Tweede Kamer

De Regering heeft daaruit de conclusie getrokken, dat het nu noodzakelijk was om te trachten te komen tot

besprekingen met Indonesië zonder prealabele voorwaarden.

De heer Biesheuvel heeft zich daar namens de A.R. fractie bij aangesloten.

In de tweede plaats heeft hij zich namens onze fractie aangesloten bij de formulering van het zelfbeschikkingsrecht, zoals dat in de brief van de Minister-Presdient van 8 december 1961 was geformuleerd, waar hij zegt: onze belofte is, dat wij niet buiten de bevolking om over haar toekomst zullen beschikken.

Kritisch stond de heer Biesheuvel dus niet tegenover het beleid van de Regering, maar instemmend. Kritiek oefende hij slechts op de optimistische nabeschouwingen over het verloop van zaken in de V.N. in de schriftelijke stukken, die de Kamer voor 2 januari bereikten.

Op 8 december was het nog niet duidelijk, dat de Regering een gesprek met Indonesië wenste. Op 3 januari was dat wel duidelijk. Er was tussen fractie en Regering dus geen verschil.

De derde fase Instemming der A.R. fractie

De gesprekken zijn inmiddels aan de gang geweest, onderbroken en er is thans een diplomatieke activiteit aan de gang met de inhoud waarvan ik niet op de hoogte ben en waarover ik dus ook niet kan en zal spreken. De zaken met betrekking tot Nieuw-Guinea liggen thans niet bij de Kamer, maar bij de Regering, met wier beleid ik namens de fractie op 4 en 5 april mijn instemming betuigde. Het debat ging toen wederom over
Nieuw-Guinea en wel met name over het zenden van militaire versterkingen. Wij hebben ons daarmee direct akkoord verklaard. Zolang wij het bewind op Nieuw-Guinea voeren, zolang hebben wij te zorgen voor de veiligheid van de bevolking aldaar, Nederlanders en autochtonen.

De Regering heeft de situatie in een brief van de Ministerpresident van 27 maart uiteengezet. Zij heeft daarin mededeling gedaan dat de agressieve taal en de agressieve daden van Indonesische zijde haar noopten die versterkingen te zenden, maar verklaarde tenslotte uitdrukkelijk te hopen, dat uiteindelijk met Indonesië een aanvaardbare oplossing van het probleem zal worden gevonden, welke rekening houdt met de belangen van de Papoea’s. Dat is letterlijk de tekst uit de

brief van de Ministerpresident. Ik heb mij daarbij namens de A.R. fractie aangesloten.

Bij dit debat deed zich het feit voor, dat èn voor een deel der K.V.P. fractie èn voor ons de redevoering van de Minister van Buitenlandse Zaken niet geheel in overeenstemming scheen te zijn met de strekking van de brief en van de rede van de Minister-President.

Ik vroeg derhalve aan het eind van de middag schorsing der beraadslagingen tot de volgende dag. Wij, zowel Kamer als Regering, hebben de zaken toen rustig kunnen overwegen en het resultaat was dat de volgende dag de misverstanden uit de weg konden worden geruimd door de Regering.

De Minister-President verklaarde dat de Nederlandse Regering van oordeel was, dat zij niet gerechtigd was om „personen tegen hun wil over te dragen aan een andere staat of een ander regime". „Iets anders is", aldus de Minister-President, „dat vanzelfsprekend zulks omgekeerd niet kan impliceren, dat de inwoners van Nieuw-Guinea nu in laatste instantie zouden kunnen uitmaken wat de Nederlandse Regering zou moeten doen". „Met andere woorden", aldus voegde hij daaraan toe, „evenmin als wij de Papoea's tegen hun zin zouden mogen overdragen aan een staat, waartoe zij niet zouden willen behoren, evenmin zullen de Papoea's de Nederlandse Regering mogen of kunnen dwingen tegen haar overtuiging in bijvoorbeeld ad calendas graecas haar bestuur op de huidige voet in Nederlands Nieuw-Guinea voort te zetten of aldaar in een andere vorm blijven".

Men ziet hieruit, in welk een moeilijke, haast tegenstrijdige positie de Nederlandse Regering zich bevindt. Minister Luns heeft daar dan ook in zijn slotrede op 5 april uitdrukking aan gegeven
door te zeggen, „dat de Regering niet - en overigens geen regering - gehouden is aan het onmogelijke". „Het is", aldus minister Luns, „in deze Kamer, geloof ik, een jaar geleden van de regeringstafel bij monde van mij gezegd: a l'impossible nul n'est tenu".

Evolutie

Ik heb gemeend er goed aan te doen hier niet allereerst het verhaal van de A.R. fractie, maar het verhaal van de Regering als hoofdpunt weer te geven. Wij constateren een evolutie in de regeringspolitiek waarbij het probleem van de zelfbeschikking, van het belang der Papoea's - beide uitdrukkingen van de Regering - en van de noodzaak om tot een overeenstemming en vrede met Indonesië te komen essentieel zijn. Dat is niet een verhaal van de A.R. fractie, dat is het verhaal van de Regering. Ik vind deze evolutie juist en heb steeds in die richting gesproken. Ik heb niet de illusie, dat dit die evolutie veel bevorderd heeft, evenmin als ik meen, dat ik de politiek der Regering gehinderd heb. Ik geloof, dat de harde feiten en de logica daarvan, ik geloof dat de zorg der Regering dat een andere politiek alleen maar onheil over Nederland, Nieuw-Guinea en Indonesië zou brengen haar tot deze evolutie heeft genoopt.

Ik heb deze zaak zo naar voren gebracht omdat er mensen onder ons zijn die zeggen: de Regering is wel goed, die wil voet bij stuk houden, maar jullie, A.R. fractie, willen de zaak verkopen.

Belofte der zelfbeschikking

Ik meen dat noch de Regering, noch wij de zaak verkopen willen. Ik meen dat èn de Regering èn wij onze belofte met betrekking tot de zelfbeschikking serieus hebben te nemen. Ik geloof ook, dat èn de Regering èn wij inzien, dat wij die belofte niet zo kunnen inlossen als wij dat in 1949 en in 1952 hebben gedacht.

De overweging van de vraag van wat mogelijk is, die mij in een aan mij gerichte brief als schuld wordt aangerekend, wordt door de Regering bij monde van Minister Luns volledig aanvaard.

Wij hebben de belofte van zelfbeschikking gegeven in een periode toen wij meenden nog vele, vele jaren de tijd te hebben om de Papoea-bevolking op te leiden. Wij hadden hoop, dat wij
samen met Australië van het hele eiland één staat zouden kunnen maken. Wij hebben ons destijds nooit gerealiseerd, welk een obsessie het Nieuw-Guinea-probleem - op kunstmatige wijze tot stand gebracht - maar in zijn effect reëel voor Indonesië zou worden.

Aan zelfbeschikking gaat vooraf het verkrijgen van inzicht in de verhoudingen waaronder men leeft. Zelfbeschikking

mag geen formeel, abstract begrip zijn. Het kan ook geen droombeeld zijn. Ik ben bang, dat wij dat in Nieuw-Guinea te zeer hebben bevorderd. Zelfbeschikking betekent, dat men gezien de historische, geografische en politieke verhoudingen waarin men leeft - en dat zijn ook feitelijke machtsverhoudingen - zijn keuze doet. Maar die feiten, die gegevens moet men dan ook kennen.

Wanneer men de Papoea's een keuze laat doen waarbij de houding van V.N., V.S., Engeland en Australië uitgewist wordt en waarbij een machtig Nederland tegenover een prutserig Indonesië wordt gesteld, dan begaat men aan de Papoea's het grootst denkbare onrecht. Want dan suggereert men machtsverhoudingen die niet bestaan. En dan bedriegt men de Papoea's. Een belofte die zo absoluut gesteld wordt dat men weet, dat men ze niet of niet meer houden kan is bedrog.

De conclusie is, dat men moet doen wat menselijk mogelijk is om er voor de Papoea's èn ten aanzien van hun zelfbeschikkingsrecht èn ten aanzien van het op Nieuw-Guinea aan de gang zijnde ontwikkelingswerk uit te halen wat er in zit.

Vormen en feiten

Men heeft mij gezegd: je kijkt teveel naar feitelijke verhoudingen. Je moet je houden aan het feit, dat de Papoea's Nederlandse onderdanen zijn, die recht hebben op bescherming van de Nederlandse Overheid. Je moet niet kijken naar internationale machtsverhoudingen, maar je moet je eenvoudig aan je belofte houden.

Doe wat je kunt en laat de rest aan God over! Want God kan wonderen doen. „Met mijn God spring ik over een muur!"

„Die bij ons zijn, zijn meer dan die bij hen zijn." Het zijn zinnen uit brieven die ik kreeg.

Mijn antwoord daarop is dit. Als wij een beleid moeten bepalen mogen wij daar geen wonderen bij incalculeren. Want die wonderen hebben wij niet in de hand. Als wij ons beleid moeten be-

palen moeten wij rekening houden met normen en met de te verwachten en te berekenen mogelijkheden.

Want als wij dat niet doen - en het wonder blijft uit - kunnen wij anderen - mensen jegens wie wij beloften deden - in een zee van ellende storten. Als het om Nieuw-Guinea tot een reguliere oorlog komt, zal die zee van ellende er op de duur komen.

Zijn wij er dan vanaf met te zeggen; Het wonder is uitgebleven? Dat is geen christelijke politiek. Een christelijk beleid wordt beheerst door normen en feiten, maar niet door de mogelijkheid van wonderen.